

Az RMDSZ céljainak változása az elmúlt tizenkét év során

A társadalomkutató számára létező egyik legnagyobb buktató a médiából jövő fogalmak kritika nélküli átvétele és alkalmazása kutatásai során. Ez talán fokozottan érvényes amennyiben az RMDSZ-t érintő kutatásokról van szó, hiszen a kutató is a társadalomban él, és nehéz elvonatkoztatni a közéletben zajló diskurzus módjától. Majdnem minden romániai magyarságot vizsgáló szerző legalább egyszer beleütközött, illetve kifejtette véleményét az RMDSZ párt vagy nem párt voltáról, vagy a "mérsékelték/radikálisok" szembenállásról. Néha anélkül, hogy ezeken a fogalmakon túllépett volna. Hogyan kísérelhetjük meg ezen buktatók elkerülését?¹ Egyik módja lehet a források és módszerek pontos megnevezése, azért, hogy bárki, aki újra kezdené a kutatást, ellenőrizni tudja gondolatmenetünket. Jelen cikkemben ezt szem előtt tartva vizsgálom meg, változott-e az RMDSZ romániai magyarságról, céljairól, saját maga létéről alkotott képe az elmúlt tizenkét év során.²

Tudjuk, hogy "a politika a szimbolikus hatékonyság par excellence helye, tevékenység, amely jeleken keresztül gyakorlódik, amelyek képesek társadalmi »dolgokat«³ és csoportokat teremteni".⁴ És pontosan ez az a téma, amely iránt hosszú távon érdeklődünk: hogyan látják a magyar kisebbségeket képviselő szervezetek/pártok az általuk képviselt emberek "társadalmi világát", hogyan konstruálják a csoport határait.

Ennek vizsgálatához három különböző forráscsoportot lehet megkülönböztetni. Az elsőt az RMDSZ hivatalos dokumentumai, a programok, illetve a különböző testületek döntései képezik. A másodikba a Szövetség⁵ különböző képviselőinek nyilatkozatai tartoznak. A harmadikba pedig az RMDSZ tisztségviselőivel végzett interjúk kerülhetnek. Tekintetbe véve egy cikk méreteit, jelen esetben csak az elmúlt tizenkét év programjainak összehasonlítása alapján vizsgálom meg az RMDSZ-nek a romániai magyarságról, céljairól, saját maga létéről alkotott képét.

A programokra, mint forrásokra Bourdieu több, a politikai mezőre vonatkozó megállapítását alkalmazhatjuk. A programok a "társadalmi világ"⁶ reprezentációi, " a társadalmi világ percepciójára és kifejezésére szolgáló eszközök"⁷. Ilyenként forrásaink kétszeresen determináltak, egyrészt az RMDSZ és választói közötti kapcsolat által, másrészt pedig az RMDSZ és potenciális versenytársai közötti viszony által⁸.

A cikk központi kérdése: változtak-e, és ha igen, hogyan az elmúlt évtized során az RMDSZ-programok? Hipotézisem szerint a Szövetség regionális érdekei fokozatosan jelentek meg.

Ami az elemzés forrásait, a programokat illeti, tudni kell, hogy kezdettől fogva az RMDSZ-nek két típusú programja van. Egyrészt a parlamenti választási programok (1990, 1992, 1996, 2000). Másrészt pedig a kongresszusok alkalmával elfogadott programok.⁹ A két fajta programnak mások a céljai, bár a célközönsége alapvetően ugyanaz. Egy cikkben lehetetlenség összehasonlítani minden programot és minden témát. Ezért dolgozatom első részében a programok struktúráját, majd második részében néhány kiválasztott téma segítségével magukat a programokat hasonlítom össze.

A programok struktúrája

Legelőször, tisztáznunk kell, hogy " a programok struktúrája" alatt azt a sorrendet értjük, ahogyan a fejezetek egymás után következnek. Feltevődik az a kérdés, hogyan segít a programok struktúrájának összehasonlítása eredeti kérdésünk megválaszolásában. Ebben a kontextusban feltételezhető, hogy a programok struktúrája az RMDSZ politikai "agendáját" mutatja. Ez magában foglalja azt a feltételezést, hogy a Szövetség, szempontjából nem mindegy, milyen témák kerülnek külön fejezetbe, illetve, hogy milyen sorrendben következnek ezek a témák egymás után. Ennek következményeként a programok struktúrájának elemzése témánk szempontjából fontos. Azt is feltételezhetjük, hogy minden, az RMDSZ céljaiban történő változás idővel tükröződik annak politikai "agendájában", a programok struktúrájában. Másodsor, tudnunk kell, hogy a két típusú programjaink megjelenési ideje nem esik egybe, kivéve 1990-t, amikor egyaránt van kongresszusi és választási programunk is. Ezen kívül, választási

programunk van (amint azt már láttuk) 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben, míg kongresszusi programunk 1991-ben, 1993-ban, 1995-ben, 1997-ben és 1999-ben. Mivel két különböző típusú programunk van, amelyeknek a megjelenési ideje nem azonos, az alábbiakban a kongresszusi programok struktúrájának összehasonlítását végezzük el, a választási programok struktúrájára vonatkozóan csak egy néhány megjegyzést teszünk.

A kongresszusi programok struktúrájának összehasonlítása¹⁰

Hely	1990	1991	1993	1995	1997	1999
1.	Politikai alapelvek	Alapelvek	Alapelvek	Alapelvek	Alapelvek	Alapelvek
2.	Kisebbségi önszerveződés	Gazdaság	Gazdaság	Gazdaság	Gazdaság	Gazdaság
3.	Gazdasági irányelvek	Kutatás, tudomány	Kutatás, tudomány	Kutatás, tudomány	Kutatás, tudomány	Kutatás, tudomány
4.	Környezetvédelem	Művelődés	Művelődés	Művelődés	Művelődés	Művelődés
5.	Szociálpolitika, családvédelem, egészségügy	Egyházak	Egyházak	Egyházak	Egyházak	Sajtó, tömegtájékoztatás
6.	Oktatás, tudomány	Ifjúság	Ifjúság	Ifjúság	Ifjúság	Egyházak
7.	Művelődés	Szociális és egészségügyi kérdések	Szociális és egészségügyi kérdések	A települési önkormányzatok	A települési önkormányzatok	Ifjúság
8.	RMDSZ és az ifjúság	Környezetvédelem	Környezetvédelem	Szociálpolitika és egészségügy	Szociálpolitika és egészségügy	A települési önkormányzatok
9.	RMDSZ intézményes kapcsolatai	Intézményes kapcsolatok	Intézményes kapcsolatok	Környezetvédelem	Környezetvédelem	Szociálpolitika és egészségügy
10.				Intézményes kapcsolatok	Európai integráció	Az RMDSZ regionális érdekei
11.					Intézményes	Környezetvédelem

					kapcsolatok	
12.						Európai integráció
13						Intézményes kapcsolatok

Amint a fenti táblázatból láthatjuk a fejezetek sorrendjében a legnagyobb változás 1991-ben történt, amikor is az 1990-es programhoz képest minden téma megváltoztatta a programban elfoglalt helyét, valamint egy újabb fejezet is megjelent: *Egyházak*. A második kongresszusi program után a struktúra csak akkor módosul, ha egy új téma kerül a programba, és akkor is oly módon, hogy a témák egy hellyel lennebb csúsznak. Az első, nagyváradi kongresszuson elfogadott program témáihoz képest az elkövetkező öt kongresszus öt új témát hozott, miközben, az 1991-es és 1993-as program struktúrája megegyező. Az új témák a következők voltak: egyházak; települési önkormányzatok; európai integráció; sajtó tömegtájékoztatás; az RMDSZ regionális érdekei.

Érdekes megfigyelnünk, hogy miután az 1995-ös kongresszusi programban megjelentek a települési önkormányzatok, az 1996-os választási programban is helyet kapnak. Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy az *RMDSZ regionális érdekei* fejezet az 1999-es kongresszusi programban jelenik meg, a 2000-es parlamenti választási program azontúl, hogy már címében (borítóján) utal az RMDSZ regionális érdekeire¹¹, külön fejezetben foglalkozik a regionális fejlesztéssel és az önkormányzatokkal.

A kongresszusi programok struktúrájának elemzése alapján négy megállapítás körvonalazódik. Először is az 1990-es kongresszusi programon kívül a többiek nagyon hasonló struktúrával rendelkeznek. A fentebb leírt feltételezéseket¹² figyelembe véve második megállapításunk az lehet, hogy 1991 után a kongresszusi programok struktúrája stabilizálódott, a prioritások egyértelműek lettek. Ami az új fejezetek megjelenését illeti, érdekes megfigyelni, hogy amikor 1995-ben megjelennek a települési önkormányzatok, mint külön fejezet, az alapelvek részben megjelenik az autonómia is. Harmadsorban, amint egy új téma jelent meg a kongresszusi programban, azt integrálták a következő választási programba is. Negyedszer, úgy tűnik, a 2000-es választási program fordulópontot jelenthet annyiban, amennyiben először jelenik meg hangsúlyozottan Erdély, valamint a regionális fejlesztés kérdése.

A programokban történt változások¹³

Tekintetbe véve a programok számát és terjedelmét, szükségesnek láttam kiválasztani néhány témát, és megvizsgálni, hogy ezeken belül történtek-e változások az elmúlt tizenkét év során. Három kérdéskört választottam ki: mi az RMDSZ; a Szövetség elképzelése szerint milyen kapcsolat van a romániai magyarság és a magyar nemzet, valamint a román nép között; melyek az RMDSZ céljai. Ezen kérdéseket a kongresszusi programok összehasonlítása segítségével vizsgálom.

Mi az RMDSZ?

A kongresszusi programok mindegyike az RMDSZ meghatározásával kezdődik. A legrövidebb meghatározást az 1990-es programban találjuk, amely szerint "A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) a romániai magyarság közképviselői és érdekvédelmi szervezete, amely összefogja a társadalmi önszerveződés különböző formáit". Az ezután következő kongresszusok programjai ugyanezeket az öndefiníciós elemeket tartalmazzák, de a diskurzus változik. Az érthetőség kedvéért idézem azt a megfogalmazást, amelyet az 1991-es programban találhatunk meg, és ehhez képest vizsgáljuk a változásokat. A program az alapelvek fejezetén belül ezt írja első pontjában "A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) a romániai magyarság különböző autonóm területi, politikai és rétegszervezeteinek kisebbségvédelmi koalíciója, amely országos és helyhatósági szinten ellátja a romániai magyar kisebbség közképviselőit, összefogja és ösztönzi a társadalmi önszerveződés különböző formáit. Politikai és világnézeti szempontból platformszabadságot biztosít a különböző pártoknak és más tagszervezeteknek, de egyértelműen elhatárolja magát minden olyan megnyilvánulástól, amely sértené, kétségbe vonná vagy veszélyeztetné Románia szuverenitását és területi épségét. A kisebbségvédelmi koalíció elvi alapját az egyetemes emberi jogok,

illetve a kisebbségi jogok biztosításáért való küzdelem, a jogállam és a civil társadalom szorgalmazása, a különböző - nemzeti vagy politikai - totalitarista ideológiák és szélsőséges (nacionalista, sovinszta) nézetek elutasítása képezi. Ezen az alapon társulnak az RMDSZ-ben a célrendszerét elfogadó politikai, gazdasági, tudományos, szakmai, kulturális, vallási, ifjúsági és más szervezetek."

Az 1993-as program ehhez képest a következő változtatásokat hozta. A brassói program "érdekvédelmi közösségről" beszél és nem kisebbségvédelmi koalícióról. A Szövetség "egyezteti és ösztönzi a társadalmi önszerveződés különböző formáit, míg 1991-ben összefogta és ösztönözte. Továbbá az RMDSZ a romániai magyarság közképviselőtét biztosítja, nem a romániai magyar kisebbség közképviselőtét. Addig, amíg 1991-ben a " kisebbségvédelmi koalíció elvi alapját az egyetemes emberi jogok, illetve a kisebbségi jogok biztosításáért való küzdelem" képezte, Brassóban már "a közösségi nemzeti kisebbségi jogokról" ír a program. Ezeket túl pedig "elismeri a demokratikus pártok, platformok szabad szerveződését", valamint meghatározza, mi számít platformnak.

Az 1995-ös és 1993-as program kevéssé különbözik egymástól, kivételt képez néhány fogalom. Egyrészt 1995-ben "kollektív nemzeti kisebbségi jogok" szerepelnek a programban a 1993-as "közösségi nemzeti kisebbségi jogok" helyett. Másrészt pedig az 1995-ös program társult és kollektív tagokról beszélt, míg az 1993-as csak társult tagokról.

Az 1997-es kongresszuson elfogadott program bevezet egy új értéket az érdekvédelem elvi alapjai közé, mégpedig a "európai keresztény értékrendet". Egy másik módosítást is találunk, megjelennek a területi szervezetek, platformok és pártok is, mint olyanok, "amelyek részt vesznek a saját területükhöz tartozó döntések kidolgozásában és meghozatalában".

Az 1999-es kongresszusi program vonatkozó része megegyezik az 1997-sel.

Megállapíthatjuk, hogy nincsenek alapvető változások az RMDSZ öndefiníciójában, mindazonáltal a diskurzusban megfigyelhető változások jelentőségének/jelentéktelenségének eldöntése további vizsgálatokat igényel.

Az RMDSZ programok szerint a romániai magyarság...

A legelső kongresszusi program, az 1990-es, már tartalmazza azokat az elemeket, amelyek a Szövetség szerint jellemzik a romániai magyarságot: "államilag Romániához tartozik; etnikailag, történelmileg és hagyományai révén a magyar nemzet szerves része".

A továbbiakban, mint az előző alfejezet esetén is, az 1991-es programhoz képest vizsgáljuk a változásokat. A II. kongresszus programja szerint "A romániai magyarság - beleértve a csángó-magyarokat is - állami kereteit tekintve Románia állampolgárainak közösségébe tartozik. Ezen belül önmagát mint közösséget államalkotói tényezőnek, önálló politikai alannak, s mint ilyen, a többségi nép - nemzet - egyenjogú társának tekinti. Nyelve, etnikuma, azonosságtudata, kultúrája és hagyományai szerint az összmagyarság szerves része, ugyanakkor régi, történelmi és kulturális szálak kötik azokhoz a népekhez is, elsősorban a románokhoz és németekhez, akikkel évszázadokon át együtt élt. Romániai mivoltát vállalva nemzeti identitását továbbra is meg akarja őrizni; ezt nem programjaként, hanem tudomásul veendő adottságaként kell tekinteni: az etnikai kisebbségeknek abba a típusába tartozik, amely nem akar sem elvándorolni, sem a többségi nemzetbe beolvadni. Szülőföldjét hazájának vallja, amelynek gazdasági és kulturális fejlődéséhez maga is tetemesen hozzájárult".

Az 1993-as program tartalmaz néhány változást. A brassói program "többségi nép" kifejezés helyett "román nemzetet" használ, "összmagyarság" helyett "magyar nemzetet", szülőföldjét pedig otthonának vallja és nem hazájának mint 1991-ben. A meghatározás kiegészül egy mondattal, amely szerint "kizárólag csak számbelileg tekinti magát kisebbségnek".

Ami az 1995, illetve az 1997-es programokat illeti, azok a tárgyalt témában megegyeznek az 1993-sal. Csak a csíkszeredai kongresszus eszközöl nagyobb változtatásokat az öndefinícióban. Tulajdonképpen a definíciót kiegészítik két újabb bekezdéssel, amely szerint: "Az RMDSZ a szülőföldhöz való jogot alapvető egyéni és közösségi jognak tekinti, és azokat a megoldásokat támogatja, amelyek a magyar nemzeti közösséget saját szülőföldjén megtartják, erősítik és gyarapítják. Történelmi öröksége, kultúrája és hagyományai révén a romániai magyarság Erdélyhez mint történelmi régióhoz kötődik; ezért az erdélyiség nemzeti identitásának szerves része. A régió többi nemzeti közösségével együtt Erdélynek mint egyenrangú és egyenértékű, de egymást hagyományosan kiegészítő kultúrák földjének a megőrzésében érdekelt. E cél érdekében meghatározónak tartja az erdélyi népek együttélésének intézményi hagyományait."

A fentiek alapján két megállapítás tehető. Egyrészt megfigyelhető Erdély/erdélyiség fokozatos kihangsúlyozása. Másrészt pedig a diskurzus-változáson kívül nem változik jelentős mértékben az, hogy milyen elemekkel határozhatjuk meg a romániai magyarok és magyar nemzet, illetve román nemzet közötti viszonyt.

Az RMDSZ céljai

A Szövetség 1991-es, 1993-as, 1995-ös, 1997-es és 1999-es programja első fejezetében tartalmaz egy olyan részt, amely a következő mondattal kezdődik: "a RMDSZ az alábbi célok megvalósítását szorgalmazza". Ezt nevezem cél-katalógusnak. Az 1990-es programban nem találunk hasonlóra. Ebben a célok szétszórtabbak, főleg az alapelveket hangsúlyozza ki.

Tekintetbe véve, hogy az első kongresszusi program kivételével, a célok felsorolása több oldalt tesz ki, nem idézem őket. Fontosnak tartom ugyanakkor megállapítani, hogy a cél-katalógus struktúrája hasonló a különböző programok esetében: az első rész foglalja magában a célokat a "román társadalom általános demokratizálása és korszerűsítése terén"; a második "a romániai magyarság identitásának megőrzésével kapcsolatos érdekek védelme, a kisebbségi kérdés méltányos rendezése terén" fontosnak tekintett célokat sorolja fel; a harmadik "a különböző nemzetiségű román állampolgárok közötti harmonikus együttélési formák kialakítása terén" elérendő célokat veszi számba; a negyedik pedig "Az anyanemzettel, a világ bárhol élő magyarságával való kapcsolatok ápolását" illető célokat.

Ami a cél-katalógus első fejezetét illeti, a témák nagyrészt hasonlóak a különböző programokban. Olyan célokat találunk, mint például: "az alapvető emberi jogok és szabadságjogok, valamint mindenféle kisebbség kollektív jogainak alkotmányos garanciája és tényleges tiszteletben tartása; a parlamentáris, demokratikus jogállam megteremtése és folyamatos fejlesztése; a gazdasági szerkezet korszerűsítése; stb."

Ha a programok cél-katalógusának második fejezeteit hasonlítjuk össze, észrevehetjük, hogy 1995-ben történt egy nagyobb változás. Az 1995-ös program így vezeti be ezt a fejezetet: "A romániai magyarság identitásának megőrzésével kapcsolatos érdekek védelmét, e jogok garantálását, valamint az esélyek és eszközök biztosítását csak a jogállam keretei között létrehozott autonómiák intézményei révén tartja lehetségesnek", ezt követően pedig meghatározza, mit ért az autonómia fogalma alatt.

Ami a cél-katalógus harmadik részét illeti, az 1991-es, 1993-as, 1995-ös, valamint 1999-es programok hasonlóak. Néhány mondatot újrafogalmaztak és 1995-ben bevezettek egy újabb célt: "felvállaljuk közösségi jogsérelmeink orvoslását, nevezetesen az 1989. decemberi események, illetve az 1990. márciusi magyarellenes pogrom után igazságtalanul meghurcoltak, valamint politikai száműzetésbe kényszerítették jogi és erkölcsi rehabilitálása végett indított küzdelmet."

A cél-katalógus negyedik része hasonló mind az öt (1991, 1993, 1995, 1999) program esetében. A három felsorolt cél a következő: "az állampolgárok szabad mozgásának biztosítása; az intézmények, szervezetek, egyesületek közötti kapcsolatok fejlesztése, a szakembercsere rendszeresítése; az információk szabad áramlása az országhatárokon át."

Amint láthattuk, a cél-katalógust illetően nem volt sok változás.

Következtetések

A cikk elején azt a kérdést tettem fel, változott-e az RMDSZ romániai magyarságról, céljairól, saját maga létéről alkotott képe az elmúlt tizenkét év során. Láttuk, milyen források szükségesek ennek a kérdésnek a vizsgálatához, láttuk, hogyan szűkítettem le forrásaimat a kongresszusi programokra, illetve vizsgálatomat a programok struktúráira és a három kérdéskör vizsgálatára.¹⁴ Láttuk, hogy a változások leginkább diskurzusváltozások, de új témák is megjelentek az évek folyamán. Ahhoz, hogy ne csak megállapítások szintjén kezeljük ezeket, a diskurzus-változásokat integrálni kell a jelenlegi keretbe: a választási programok elemzésén túl, a cikk elején jelzett forrásokat; kimerítőbb tartalmi elemzést. Ahhoz, hogy igazán értékelni lehessen a struktúrákban és diskurzusban bekövetkezett változást, figyelembe kell venni többek között: a romániai általános kontextust; kik írták a program-részleteket, és milyen pozíciót foglaltak el az RMDSZ formális/informális struktúrájában; minek fogták fel az alkotók a programot; hogyan állt össze a struktúra; stb.

Jegyzetek

- 1 Hasznos volna, ha egyszer mindazok, akiknek kutatási területe a romániai magyarság, megvitatnák ezt a kérdést.
- 2 A kérdést egy belga kutatócsoport tagjai tették fel nekem, amikor a doktorátusomon kezdtem dolgozni.
- 3 Bourdieu megfogalmazásában "choses".
- 4 Bourdieu, Pierre: Espace sociale et genes des "classes". *Actes de la recherche en sciences sociales*, 1984. június 52/53., 3-12. 12.
- 5 Szövetséget használok a Romániai Magyar Demokrata Szövetség rövidítéseként.
- 6 Bourdieu-nél Monde social.
- 7 Bourdieu, Pierre: La représentation politique, éléments pour une théorie du champ politique, *Actes de la recherche en sciences sociales*, 1981. február-március 36/37, 3-24. 4.
- 8 Vitatható az, hogy az általános kettős determináltság alkalmazható-e az RMDSZ esetében, akinek valóságos versenytársai a magyar közösség szavazatai tekintetében a programok keletkezésének idejében nem voltak.
- 9 Hat ilyen program van: nagyvárad kongresszus 1990. április 21-22.; marosvásárhelyi kongresszus 1991. május 24-26.; brassói kongresszus 1993. január 15-17.; kolozsvári kongresszus 1995. március 26-28.; marosvásárhelyi kongresszus 1997. október 3-4.; csíkszeredai kongresszus 1999. május 15-16.
- 10 RMDSZ 1989-1999 CD-n található programok alapján. Felelős szerkesztő: Mátó Székely Zsolt, Kiadó: RMDSZ Ügyvezető Elnökség, 2000.
- 11 Kiemeltem azon fejezetcímeket, amelyek az előző programhoz képest újdonságnak számítanak.
- 12 A hármas kérdésfeltevés a következő: Milyen magyarságot akarunk? Milyen Erdélyt akarunk? Milyen Romániát akarunk? Lásd RMDSZ választási program 2000.
- 13 Ebben a kontextusban feltételezhető, hogy a programok struktúrája az RMDSZ politikai "agendáját" mutatja. Ez magában foglalja azt a feltételezést, hogy a Szövetség szempontjából nem mindegy, milyen témák kerülnek külön fejezetbe, illetve, hogy milyen sorrendben következnek ezek a témák egymás után.
- 14 Az idézett programrészletek megtalálhatók az *RMDSZ 1989-1999 CD*-n. Felelős szerkesztő: Mátó Székely Zsolt. Kiadó: RMDSZ Ügyvezető Elnökség, 2000.
- 15 Mi az RMDSZ; a Szövetség elképzelése szerint milyen kapcsolat van a romániai magyarság és a magyar nemzet, valamint a román nép között; melyek az RMDSZ céljai.

- [Varga E. Árpád: A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól](#)
- [Benedek Gyula: Vélemény Varga E. Árpád *A romániai magyarság népességcsökkenésének okairól* c. tanulmányáról](#)
- [Horváth István: A migráció hatása a népesség előszámítására](#)
- [Kiss Tamás: A népességfogyás "kontextusa" - válasz Varga E. Árpád vitaindító tanulmányára -](#)
- [Sebők László: Hozzászólás Varga E. Árpád vitaindító írásához](#)
- [Szilágyi N. Sándor: Észrevételek a romániai magyar népesség fogyásáról, különös tekintettel az asszimilációra](#)
- [Veres Valér: A romániai magyarok 2002. évi lélekszámáról](#)
- [Dr. Görömbei Sára: Demográfiai kutatás a kárpát-medencei magyarság fogyásának okairól](#)
- [Rónai András: Erdély népességi viszonyai](#)
- [Vita Sándor: Tallózás az 1930. évi román népszámlálás köteteiben](#)
- [Schneller Károly: Magyarok és románok erőviszonyai Erdélyben](#)
- [Dr. Oberding József György: Adatok az erdélyi magyar középosztály termeléséhez](#)
- [Dr. Kovács Alajos: A nemzetiségi statisztika problémája](#)
- [A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(A\)](#)
- [A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(B\)](#)
- [A lakosság megoszlása nemzetiség szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(C\)](#)
- [A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(A\)](#)
- [A lakosság vallás szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(B\)](#)
- [A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(A\)](#)
- [A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján \(B\)](#)

A lakosság megoszlása anyanyelv szerint a 2002-es népszámlálási adatok alapján (C)

- A lakosság nem szerinti megoszlása a 2002-es népszámlálási adatok alapján
- Rostás Zoltán: Előszó A. Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához* c. írásához
- Anton Golopentia: *Ajánlások a jövő rendszer kormányprogramjához*
- Kalligram Alapítvány Jogelemző Csoportja (Jarábik Balázs, Csirik Zsolt, Gál Gábor): *Memorandum: a Szlovák Köztársaság által a magyar kedvezménytörvény módosításához kidolgozott jegyzék jogi elemzése*
- Richard Jenkins: *Az etnicitás újragondolása: identitás, kategorizáció és hatalom*
- Horváth Réka: *Az RMDSZ céljainak változása az elmúlt tizenkét év során*
- Veress Emőd: *A prefektusi tisztség az önkormányzati rendszerben és az alkotmánybíróági gyakorlatban*
- Császár Melinda: *A kedvezménytörvény megjelenítése a központi román sajtóban*
- Kádár Magor: *Az érem másik oldala: a státustörvény az erdélyi román köztudatban és a román nyelvű írott sajtóban*

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék